

Ольга МАКСИМЕНКО,
кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТВОРЕННЯ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНИХ НАУК

Творення правничої термінології є вагомим чинником розвитку держави, оскільки є важливою умовою для функціонування державних і громадських інститутів. Термінологія пов'язана з історією української мови, історією національного права та історією законодавства.

Правнича термінологія – найдавніший пласт термінологічної лексики української мови, який своїми коренями сягає глибокої дописемної старовини, коли право існувало у своїй первинній формі – формі звичаїв і традицій. Норми звичаєвого права зафіксовані в перших юридичних писемних пам'ятках періоду Київської Русі: Договорах руських з греками 907, 911 і 944 рр., Правді Руській та інших документах князівського законодавства, що дають нам, як зазначав І. Франко в «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р.», «найстаріші зразки актового язика і юридичної термінології дохристиянської Русі X ст.». [5].

Потреба у використанні термінів безперечна, оскільки термін забезпечує максимальну точність вираження, а отже, і ясність розуміння законодавчої думки. Отже, термін – це слово або усталене словосполучення, що чітко й однозначно позначає наукове чи спеціальне поняття. Правничий термін (лат. *Terminus* – межовий знак, межа, кордон, закінчення, кінець, від *Terminus* – рим. бог кордонів і меж) – слово або словосполучення, що виражає поняття з прав, сфери суспільного життя й має визначення в юридичній літературі (нормативно-правових актах, юридичних словниках, довідниках, енциклопедіях, наукових працях тощо) [4].

За ступенем спеціалізації термінів виокремлюють три групи: загальнонаукові, міжгалузеві та вузькогалузеві. Загальнонаукові терміни – тобто ті, які вживаються практично в усіх галузевих термінологіях (*закон, свободи, аналіз, теорія*). Міжгалузеві – такі терміни, які використовують в більшості споріднених галузей (*приватна власність, технічна проблема, екологічний стан*). Вузькогалузеві – це терміни, які використовуються лише в певній галузі (*трафік, банківська гарантія*).

Правничий термін подає точне словесне позначення відповідного юридичного поняття, якому властиві такі ознаки, що визначають сутність терміна як особливої мовної одиниці:

1. Точність. Зазначена ознака надає визначення обраному терміну, бо саме неточний термін може спричинити соціальне непорозуміння між фахівцями певного виду діяльності.

2. Однозначність. На відміну від загальноновживаних слів термінологія є однозначною.

3. Наявність дефініції. Кожен науковий термін має своє визначення, яке чітко окреслює його значення.

4. Мотивованість. Це мовна форма терміна, яка надає можливість зрозуміти поняття без використання спеціалізованих тлумачних словників.

А. Піголкін та А. Корж розрізняють такі різновиди правничих термінів: загальноновживані; суто юридичні; технічні [3, с. 40].

Загальноновживані терміни використовуються для позначення предметів, явищ, дій, ознак у повсякденному житті: *система, закон, документ, акт, держава, доказ, аргумент, умова, результат*. Із загальної кількості законодавства 80% – загальноновживані слова [4, с. 26].

Терміни, які мають в нормативному акті більш вузьке, спеціальне значення – це слова чи словосполучення, які позначають поняття, що відображають специфіку державно-правових явищ: *правовідносини, юридична особа, позов, законопроект, неправдиве свідчення, речовий доказ* тощо [2, с. 311].

Технічні терміни наявні в різних галузях наук: *швидкість, комп'ютер, плівка, депозит* тощо. Технічні терміни використовуються в тому значенні, яке закріплене за ними у відповідній науковій галузі.

Одним із важливих аспектів вивчення термінології є термінологічний стандарт, тобто вироблення та використання термінів-зразків у межах однієї країни. Саме така термінологія є обов'язковою для вживання в офіційних текстах. Процес стандартизації термінів становить певний алгоритм, під час якого лінгвісти використовують сталі терміни для ділової розмови чи укладання офіційного тексту [3, с. 48].

Отже, вивчення правничої термінології та практика використання термінів є складником високої культури мовлення юриста. Удаło підібраний термін допомагає вирішити певні конфлікти та зберегти професійність, окреслити важливі поняття та вчасно застосувати нормативні приписи.

Література

1. Артикуца Н. Проблеми і перспективи вивчення юридичної термінології / Н. Артикуца. *Право України*. 1998. № 4. С. 56–57.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави та права. Х. Експада. 776 с.
3. Усенко І. Б. Українська юридична термінологія. *Українське державотворення: невитребуваний потенціал* / За ред. О. М. Мироненко. К., 1997. 54 с.
4. Чулінда Л. І. Українська правнича термінологія. К. Магістр : XXI сторіччя, 2005. 112 с.
5. Шеремета Н. Правнича термінологія української мови та процеси творення. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2013. № 765. С. 120–123. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-765-2013/pravnycha-terminologiya-ukrayinskoyi-movy-ta-procesy>